

ใบความรู้ที่ ๔ เรื่อง นิราศ
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙ เรื่อง วรรณคดีไทย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง ดวงจันทร์ของลำเจียก (๑)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๔๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

นิราศ หมายถึง

งานประพันธ์ประเภทหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ นิราศนั้นมักมีเนื้อหาในเชิงพรรณนาถึงการเดินทางเป็นหลัก มักจะเล่าถึงเส้นทาง การเดินทาง และบอกเล่าถึงสิ่งที่พบเห็นระหว่างการเดินทาง ขณะเดียวกัน มักจะสอดแทรกความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางนั้น โดยมักจะเชื่อมโยงสิ่งที่พบเห็นกับความรู้สึกภายใน กวีผู้แต่งนิราศจึงนิยมใช้คำประพันธ์แบบร้อยกรองเป็นหลัก

ประวัติผู้แต่ง “นิราศเดือน”

นายมี หรือ หมื่นพรหมสมพัตสร (พรม-สม-พัต-สอน) เกิดในสมัยรัชกาลที่ ๑ เป็นศิษย์คนหนึ่งของสุนทรภู่ที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งกลอนดีเด่นใกล้เคียงกับสุนทรภู่มากที่สุด ผลงานร้อยกรองเรื่องอื่นๆ ของนายมี เช่น นิราศกลาง กลอนเพลงยาวสรรเสริญเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว นิราศพระแท่นดงรัง นิราศสุพรรณ เป็นต้น

นิราศเดือนมีเนื้อหารำพันถึงความรัก และบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของประเพณีไทยในแต่ละเดือนทั้ง ๑๒ เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนห้า ดังนี้

เดือนห้า	กล่าวถึง	ประเพณีสงกรานต์
เดือนหก	กล่าวถึง	ประเพณีแรกนาขวัญ โขนจุก แต่งงาน
เดือนเจ็ด	กล่าวถึง	ประเพณีสลากภัต
เดือนแปด	กล่าวถึง	ประเพณีเข้าพรรษา
เดือนเก้า	กล่าวถึง	การคร่ำครวญถึงนางที่รัก
เดือนสิบ	กล่าวถึง	ประเพณีสารท
เดือนสิบเอ็ด	กล่าวถึง	ประเพณีออกพรรษาประเพณี ทอดกฐิน
เดือนสิบสอง	กล่าวถึง	ประเพณีลอยกระทง ทอด ผ้าป่า และประเพณีเทศน์มหาชาติ
เดือนอ้าย	กล่าวถึง	การคร่ำครวญถึงนางที่รัก
เดือนยี่	กล่าวถึง	การคร่ำครวญถึงนางที่รัก
เดือนสาม	กล่าวถึง	การคร่ำครวญถึงนางที่รัก
เดือนสี่	กล่าวถึง	ประเพณีตรุษ

สรุปความรู้

นิราศเดือนมีคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความนิยมในการประพจน์ปฏิบัติตนตามประเพณีไทยในเดือนต่าง ๆ ของผู้คนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ กล่าวคือ ใช้ภาษาเข้าใจง่าย สื่อความหมายชัดเจนและไพเราะ มีสัมผัสคล้องจองทั้งสัมผัสระหว่างวรรค และสัมผัสในวรรค มีการเล่นคำทำให้คำประพันธ์น่าอ่าน น่าฟังจดจำง่าย ประทับใจ จึงมีผู้นามากกล่าวอ้างอิงเกี่ยวกับชีวิตและความรักตั้งแต่ยุคนั้นจวบจนปัจจุบัน

บทร้อยกรอง เรื่อง นิราศเดือน
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙ เรื่อง ธรรมชาติวรรณคดีไทย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง ดวงจันทร์ของลำเจียก (๑)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๔๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

นิราศเดือน

เดือนสิบสองล่องลอยกระทางหลวง
ชนทั้งปวงเลยตามอร่ามแสง
ดอกไม้ไฟโชติช่วงเป็นดวงแดง
ทั้งพลุแรงตึงตังดังสะท้อน
เสียงนกบินปราดพรวดกรวดอ้ายต้อ
เสียงหวอหือเฮฮาอยู่หน้าฉาน
ล้วนผู้คนลั่นกลามตามสะพาน
อลหม่านนาวาในสาคร
บ้างก็แห่ผ้าป่าพฤษภาปัก
มีเรือชักแข็งแข่งแลสลอน
ขับประโคมดนตรีมีละคร
อรชรร่ำร่าอยู่หน้าเรือ
บ้างก็ร้องสักวาใส่หน้าทับ
ลูกคู่รับพร้อมเพราะเสนาะเหลือ
ฟังสำเนียงเสียงสตรีไม่มีเครือ
เป็นใยเยื่อจับในน้ำใจชาย

ฟังสำเนียงเสียงนางที่กลางน้ำ
แล้วหวนรำลึกถึงนุชที่สุดหมาย
กลับมาอนอ่อนทอระทวยกาย
เฝ้าพุ่มฟายชลนาทุกนาที่
นอนไม่หลับกลับลุกเปิดหน้าต่าง
จันทร์กระจ่างแจ่มฟ้าในราศี
เห็นดวงเดือนเหมือนลักษณะภักินี
ยุพินที่อยู่ไกลนัยนา
พีนั่งคอยนอนคอยละห้อยหวน
แสนรัญจวนมิได้สิ้นถวิลหา
เห็นราหูจู่จับพระจันทร์
ชาวพาราอ้ออิงคะนิงดั่ง
พิลึกกลั่นครันครึกเสียงกึกก้อง
ระฆังฆ้องกลองแซ่ทั้งแตรสังข์
ประดังเสียงเพียงพื้นพิภพพัง
มีทุกครั้งดังทูกคราวฉาวทุกที
โไว้ว่าดวงจันทร์เจ้าดูเศร้าหมอง
ไม่ผุดผ่องเฝือดอับพยับสี
อยู่ในปากราหูอสุรี
มีนาที่ปล่อยปละสละกัน

แต่ตัวพีมิได้มีนาที่ขึ้น
ทุกวันคืนเฝ้าวิโยคด้วยโศกศัลย์
ครวญคะนึ่งถึงมิตรที่ติดพัน
พีชมจันทร์ตายเจ้าเยาวมาลย์
เมื่อวันที่เทศนามหาชาติ
ได้เห็นนาฏนุชอนงค์ให้สงสาร
สัปบุรุษคับคั่งฟังกุมาร
ซ้ชวาลแจ่มแจ้งด้วยแสงเทียน

